

УДК 793.322(477.8)«18/19»
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/68-1-15>

Олександр ЗАСТАВНИЙ,
orcid.org/0009-0002-8526-2570
аспірант кафедри режисури та хореографії
Львівського національного університету імені Івана Франка,
асистент кафедри сценічного мистецтва і хореографії
Навчально-наукового інституту мистецтв
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) art@pnu.edu.ua

ФОЛЬКЛОРНИЙ ТАНЕЦЬ «КАНАДА»: ВІДОБРАЖЕННЯ СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Проведено системний аналіз наукових та фольклорних джерел з визначення історико-політичних подій, що стали причино-наслідковим чинником виникнення танцю «Канада», пошукова робота, спостереження, польові дослідження та спілкування з носіями й свідками виконання фольклорного танцю «Канада». Незважаючи на велику кількість наукових видань, присвячених дослідженню фольклорного танцю, жодного наукового спогаду про танець «Канада» не було, хоч цей танець був поширений на багатьох територіях Західної України і до сьогодні має певну популярність серед представників етнічних груп. Мета статті є огляд й упорядкування дослідженої фольклорної інформації від першоджерел: спогади очевидців, перекази старожилів, література, та відеоматеріал. В підсумку отриманого матеріалу сформовано та систематизовано та описано етнічні особливості виконання, танцювальної лексики, тексту притаманне для того чи іншого регіону де був поширений танець «Канада». У статті висвітлено характеристику фольклорного танцю «Канада», його історія виникнення, етнічні особливості виконання. Досліджено багато зразків фольклорної народної творчості та доведено, що фольклорний танець як вид створення професійного мистецтва і генератора нових можливостей в галузі культури. Встановлено, що у сучасний період багато носіїв зникають та забирають з собою відомості про особливості виконання танцю «Канада», тому є важливим збереження у науковій роботі найпоширеніші факти цей танець, впливу географічного розташування та кожної хвилі еміграції. Оптимальною методологічною основою для дослідження всіх видів танцю «Канада», є спостереження та польові експедиції на різних місцевостях та ознайомлення зі зразками народної творчості Прикарпаття. Висвітлено кілька візрів літературного тексту і його відмінності від географічного та етнічного розташування.

Ключові слова: хореографія, танець, етнохореологія, етнічні регіони, танець Канада, народний танець, танцювальний фольклор, фольклор, етнографія.

Oleksandr ZASTAVNYI,
orcid.org/0009-0002-8526-2570
Ph.D. student at the Department of Directing and Choreography
Ivan Franko National University of Lviv,
Assistant Professor at the Department of Performing Arts and Choreography
Educational-Scientific Institute of Art of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) art@pnu.edu.ua

FOLK DANCE “CANADA”: DEPICTING SOCIAL AND HISTORICAL EVENTS IN WESTERN UKRAINE AT THE END OF THE 19TH AND EARLY 20TH CENTURY

A systematic analysis of academic and folk sources has been conducted to identify the historical and political events that were the causal factors for the emergence of the “Canada” dance. This study includes observing, field research, and communication with the witnesses of the “Canada” folk dance. Despite numerous scholarly publications dedicated to the study of folk dances, there has been no academic research of the “Canada” dance, though it was known and performed in various regions of Western Ukraine and popular among many ethnic groups. The purpose of the article is to review and organize the researched folklore information from primary sources: memories of witnesses, stories of elderly residents, literature, and video material.

In the article the collected material is compiled and systematized. The ethnic features of performance, dance vocabulary and texts associated with specific regions where the “Canada” dance was performed are described. The study highlights the characteristics of the “Canada” folk dance, its history, and the ethnic peculiarities of its performance. It explores numerous examples of folk creative work and establishes that the folk dance is a form of professional art and a

source of new possibilities in the field of culture. It is stated that nowadays many witnesses are disappearing, taking with them the knowledge of the peculiarities how the "Canada" dance was performed. That is why it is crucial to preserve the most widespread facts about this dance, including the impact of geographical locations and waves of emigration. The most suitable methodological basis for studying various versions of the "Canada" dance is direct observation, field expeditions to different areas of the Carpathian region, and familiarization with samples of folk art. The article highlights the distinctions of several examples of literary texts based on geographical and ethnic backgrounds.

Key words: choreography, dance, ethnochoreology, ethnic regions, "Canada" dance, folk dance, dance folklore, folklore, ethnography.

Постановка проблеми. Питання про збереження та розвиток української хореографії ніколи не буде втрачати своєї актуальності. Як приклад, з дослідження фольклорного танцю України, можемо навести західноукраїнський танець «Канада», що виник на теренах Західної України в період кінця XIX – початку XX століття в часи першої хвилі еміграції українців у Канаду. Він став відомий на зламі століть як український фольклорний танець на територіях Західної України зокрема Львівської, Тернопільської та Івано-Франківська областях відповідно етнічних групах населення Західної України Покуття, Опілля та Бойківщини.

Через те, що багато першоджерел із первинної інформації про фольклор України, а особливо танцювальний фольклор з кожним роком втрачаються, постало питання збереження танцювального зразку, що виник на початку XX століття в науково-мистецькому середовищі, з відповідним висвітленням та етнічних особливостей виконання та їх відмінних характеристик в залежності від населеного пункту

Аналіз наукових джерел. Серед дослідників фольклорного танцю потрібно виділити фундаментальні праці, що формують українську етнохореологію як науку М. Верховинець (Верховинець, 1990), Р. Герасимчук (Герасимчук, 2008) та ін. серед сучасних дослідників фольклорного танцю проаналізовані праці та проведені інтерв'ю з Д. Демків (Демків, 2001). Загальні процеси розвитку фольклорного танцю в світі проводить О. Плахотнюк (Плахотнюк, 2021: 4–8).

Метою роботи є дослідження фольклорного танцю «Канада», що виник на зламі століть. Аналіз суспільно-історичні події в Західній Україні що стали передумовою виникнення цього зразку флорного танцювального мистецтва. Зафіксувати систематизувати зібраний матеріал польових досліджень проведених на Прикарпатті в населених пунктах с. Бовшів Бурштинської територіальної громади (ТГ), смт. Солотвино Виготської ТГ, м. Тисмениця Тисменицької ТГ, м. Коломия Коломийської ТГ, с. Лани Дубівецької ТГ, м. Городенка та с. Торговиця Городенківська ТГ Івано-Франківської області в термін серпень – вересень 2023 року.

Мета статті – окреслити характеристику фольклорного танцю «Канада», його історію виникнення, етнічні особливості виконання.

Виклад основного матеріалу. Соціально-історичні події завжди залишають великий слід у народній творчості, що з роками стає фольклорним надбанням. У кінці XIX – на початку XX століття, через розгорнуту агітацію Міністерства Канади, жителі західноукраїнських територій отримують першими можливість емігрувати до цієї країни. Канадський уряд роздавав землі степів для заселення перших українських емігрантів. Мистецтвознавець О. Плахотнюк визначає основні характеристики фольклорного танцю сьогодення зазначає: «космополітичну ознаку танцювальної культури в мистецькому просторі сучасності можемо визначити наступними категоріями. Це нове прочитання архаїстично-традиційних поглядів на збереження народного танцю, формування новітнього етносвітогляду сприйняття фольклорного танцю країн світу, кожного національного осередку, етнічної групи в мистецькому просторі сучасності. Як результат розвиненості відео- телефіксації, мережі Інтернет технологіям розширюються можливості фіксації фольклорного танцю, його популяризації та донесення до глядачів всього світу» (Плахотнюк, 2021: 8). Отож, зараз важливим постає питанням є висвітлення українського танцювального фольклорного мистецтва в науковому хореографічному середовищі.

Плинність українців була дуже великою – одні виїжджали та залишалися, інші поверталися додому. Відповідно в XX столітті було декілька хвиль, зумовлених пошуком роботи, воєнними діями на території України та приходом тоталітарного політичного режиму (Боровик, 1991: 10). В історії є згадка про перших українських емігрантів, яка датована ще 19 вересня 1891 роком, коли до канадського міста Монреаль на кораблі «Орегон» після довгої подорожі прибули перші українські переселенці з Бойківщини. Ними були Іван Пилипів і Василь Єлиняк – це вихідці із села Небилів – тепер Калуського району Івано-Франківської області з етнічної групи Бойківщина (Боровик, 1991: 10). Перші емігранти добре володіли землеробством та швидко знайшли роботу,

довший час працювали на фермі, де і застосовували свої навички, тому власник не шкодував грошей для своїх працелюбних робітників з України.

Після завершення сезону жнив – Пилипів поїхав на батьківщину по сім'ю. Повернувшись додому, він активно розповідав про позитивні особливості життя за кордоном та про свої успіхи землякам. Вже наступного року з Небилова в Канаду виїхало ще 7 родин, які почали там створювати українські осередки, серед яких була родина Василя Яціва. За рік у них народився син, якому дали ім'я Франко – це була перша українська дитина, народжена в Канаді (Боровик, 1991: 10).

Дослідник імміграційних процесів і українців в Канаді історик М. Боровик зазначає: «Почалася перша хвиля еміграції, що тривала до 1914 року. Під час неї до Канади прибуло близько 170 тис. українців» (Боровик, 1991: 10).

Саме перший переїзд Пилипіва та його товариша поклав початок історії української діаспори в Канаді та подальший вплив нас формування суспільних традицій всіх інших наступників що переїжджали до Канади. А ті, що з заробітків поверталися жити в Україну, чи приїжджали додому на великі свята, на вечірніх гуляннях завели такий гумористичний танок, який відразу по мелодії та актуальними словами сподобався народу. У різних селах його називали по-своєму: «Канадка» або «Канада». Між емігрантами та їхніми родинами в Україні почалась активна взаємодія – комунікація через поштові відправлення, надсилали продукти, одяг, тканину, іграшки тощо. Варто зазначити, що саме так на західноукраїнські землі потрапив американський «шальон», що почав активно поширюватися серед багатьох жителів міст та сіл, і з часом став елементом народного костюма, зокрема Львівщини та Опілля, а згодом й інших областей. У сатиричних пісенних текстах розкривалась суспільна філософія щодо життя, заробітків, еміграції. Настрої людей висвітлювалися у заспівах, які в різних регіонах відрізнялися, але скрізь відчувалися притаманна симпатія до цивілізованого світу із-за океану.

Переважно «Канаду» спочатку танцювали заможні, зрілі чоловіки та жінки на вечорницях, гуляннях. Перші виконавці цього танцю були гарно одягнуті у вбрання з дорогої закордонної тканини. Метою танцівників було під час танцю продемонструвати свій заможний статус та фінансові заробітки. Згодом найбільше популярності цей танець набув на весіллях, як зразок нового модного танцю, що сформувався завдяки синтезу українського танцювального матеріалу та коломийково-шансонного тексту пісні. Важливі слова,

які й до сьогодні не втрачають актуальності: «*Нам рублів не надо, долляри давайте*», що висвітлює відношення тогочасних жителів до більшовиків та їхньої політики.

По темпоритму цей танець легкий, спокійно-розважний, найчастіше на весіллях виконувався в перерві між полькою і вальсом для відпочинку або для залучення великої кількості людей, всі комбінації йдуть по колу в помірному темпі, хоча буває що ведучий танцівник чи соліст музикант додає жартівливого темпу з енергійністю пританцювуючи. Все залежало від музикантів та гостей, часто бувало що починався в помірному темпі і прискорювався до максимально швидкого, в тому випадку коли вже всі учасники добре вивчили комбінації, музиканти навмисне починали пришвидшувати темп для того щоб урізноманітнити танець і додати веселого настрою.

Згодом через набуття популярності танець «Канада» починають виконувати всі бажаючі – старі й малі. Старші особливо завзято, стверджуючи, що молодим можна бути в будь-якому віці, а молодь паралельно навчається, споглядаючи з боку та повторюючи танцювальні комбінації. До сьогодні ще зустрічаються населені пункти Івано-Франківщини де популярним серед молоді танець є «Канада», який органічно увійшов у народні свята та обряди як родинного так і сезонних циклів обрядових свят.

Отож танець «Канада» танцюється легко, є кілька основних кроків та комбінацій, першоосновою яких є взаємодія партнера та партнерки. В основі лежить своєрідна танцювальна хода по колу, пританцювуючи однаковими рухами рук, корпусу відповідно ритму ніг. Танцювальні комбінації досить легко вивчаються, успішно передаються поколіннями від старших до молодших. Характерною і найцікавішою особливістю даного танцю є те, що між кожними куплетами що супроводжуються танцювальними комбінаціями на приспів є зміна партнерів, що додає цікавості та динамічності танцю.

Зупинимось на загальних виразно-ознакових характеристиках танцю «Канада». У кожному регіоні та в селі є безліч версій танцювальної лексики танцю, але є спільність музичного супроводу, музичний розмір 2/4 притаманний для всіх записаних зразків танцю «Канада» проте самі тексти пісні будуть різнитись в кожному регіоні.

Постановка в парі під час танцю «Канада»: корпус рівний розслаблений, хлопець і дівчина стоять поряд тримаючись за руки права рука хлопця у праві, ліва рука дівчини у лівій хлопця, обличчям по напрямку кола, хлопець трішки позаду, дівчина

знаходиться з правої сторони. Переважно зміна партнерш не відбувалась хоча на Покутті зустрічались варіанти виконання де партнераш переходила до наступного хлопця. За манерою виконання це парний, жартівливий, масовий танець. Всі комбінації виконуються у парі: хлопець стоїть з лівого боку дівчини, тримає її за руки, ліва рука спереду, а права піднята вгору в обох виконавців.

Поширений варіант танцю містить супровід жартівливих «заспівів», які іноді можуть співатися «здається нескінченно». В основу тексту. Що зберігся до сьогодні, були закладені перекази свідків перших українських емігрантів до Канади, також зустрічаються в жартівливих сатиричних формах в яких відображаються суспільно-побутові проблеми українців, які й актуальні сьогодні.

Наприклад, відтворено танець «Канада», що записаний саме в околицях міста Тисмениці Івано-франківської області в репертуарі народного аматорського ансамблю танцю «Тисменичанка» (м. Тисмениці, керівник заслужений працівник культури України Яремна Галина), виконують цей танець у парі, основний композиційний малюнок по колу. Танцівники виконують: 4 кроки вперед, 4 кроки назад, згодом виконують поворот у парі спочатку в коло, потім з кола. На приспів пісні виконується комбінація ніг із роботою стопами: на каблук і на носок, що поєднуються простими пританцьовуючим приставними кроками та приспівуючи:

*1. Дайте мені гроші, кільки мармуляди
Приспів.*

Бувайте здорові, їду до Канади.

*Приспів: Гей – стоп Канадо,
старих баб ненадо, молодих
давайте, а ви хлопці грайте.*

*2. По Канаді ходжу доляри збираю,
де нічка застане, там я заночую
Приспів.*

*3. Канадо, Канадо, яка ти зрадлива,
Не одного мужа з домом розлучила.
Приспів.*

Із спогадів весільних музикантів у складі: Володимира Вихованського, Ярослава Семчія, Олександра Яремчевича, Володимира Гайвана. 16 вересня 1978 року в селі Поділля Галицького району і варто зазначити на той час на всі весілля запрошувались гурти музикантів, на одному із весілля у селі, де вони були запрошеними музикантами, традиційно виконувалось багато танців та пісень. Йшли переспіви та забави, до яких залучалися всі головні персонажі весілля – молодята, дружби, дружки, старости, свати і головна кухарка. Коли музиканти запросили саме головну

господиню (кухарку), привели її в центр танцювального майданчика, а це була старша жінка, вона не розгубилася і запропонувала заграти та станцювати танець «Канаду». Але музиканти не були знайомими з цим танцем, тим паче не чули ніколи мелодії, і попросили її наспівати хоч мелодію. Тоді вона заспівала такі слова:

*«Я в Канаді на роботі файні малам гроші,
попри того я ще мала хлопців хороших.*

Гоп тув Канада, гоп тув миленька,

гоп тув дівчина чорнобривенька.

В неділю весілля, на весіллі люди.

А музика тисне, ріже понід груди.

*Гей, гоп Європа, баба хоче хлопа,
а стара – холера, хоче кавалера».*

Потім взяла з собою молодого хлопця музиканта Володимира Вихованського, який грав на трубі, бо він найшвидше зловив мелодію. І почала навколо себе гуртувати пари і вести їх по колу. Рухи були прості, цілий куплет йшли в парі по колу, на приспів виконували танцювальні рухи ногами. З слів В. Вихованського: «і що цікаво – після цього мінялися партнерками по годинниковій стрілці й вся танцювалось по колу, танець повторювалась вже з іншими партнерами. У центрі стояв музикант, тобто я, що грав на трубі, а поряд зі мною поважна пані кухарка, що заспівувала куплети. Після того ми вже на наступних весіллях заводили кола самі, але традиційно в центрі був музикант з трубою, до якого згодом і залицялися дівчата, що йшли по колу. А часто було таке, що нас музикантів виправляли люди, які іноді краще знали мелодію та слова» (Заставний, 02.10.2023).

Регіональні особливості виконання танцю «Канада» на Покутті. Найпоширеніше та найкраще до наших днів танець «Канада» зберігся на Покутті, його вивчають та поширюють серед молоді місцеві майстри народного мистецтва. Хорошою тенденцією є виконувати його на великих площах, весіллях та народних гуляннях. Також Покуття можна віднести до території, де, ймовірно власне саме й зароджувався цей танець. Тому сьогодні він відноситься до золотого фонду покутських фольклорних танців.

Переказ від заслуженого працівника культури України Романа Осадчука: «коли я, ще у молоді роки був весільним музикантом, ми їздили по селах як запрошені музики на весілля та народні гуляння. Досить часто ми популяризували модний на той час танець та навчали молодь його танцювати та співати» (Заставний, 21.09.2023). Отож в популяризації. Танцю «Канада» немало зіграли роль саме весільні музиканти. Які досить швидко

вивчали місцевий фольклорний матеріал, що їм вдалось ознайомитись в основному на весіллях, позаяк на весіллях і сконцентрувалась народна творчість, а потім вже його включали у свій музичний репертуар.

Що цікаво в місті Городенка, що розташований на куті трьох областей: Тернопільщини, Буковини, Хмельниччини, був свій музичний весільний гурт. Він був досить популярним в довколишніх селах, мавши велику кількість замовлень грати на весіллях у сусідніх областях. Відповідно вони «завозили» в ці області все полюблений ними весілий жартівливий танець «Канаду», показувавши і швидко навчаючи людей як виконувати танець «Канаду». Звісно, що в кожному селі була своя версія виконання танцю «Канада», а особливо текст пісенного супроводу.

Текст танцю «Канада» з Покуття записаний в селі Торговиця Городенківської міської ради Коломийського району 2014 року членом Національної спілки краєзнавців, керівником народного аматорського фольклорного колективу «Торговицькі вечорниці» Іваном Липчуком.

1. Канадо, Канадо, Канадо небого.

Нащо ти забрала хлопця молодого.

Приспів:

Гоп, стоп Канада, старих баб громада,

Молодих давайте, а ви хлопці грайте.

2. Канадо, Канадо, яка ти зрадлива

Не одного хлопця з дівков розлучила.

Приспів:

3. Плачуть у Канаді люди жалібненько,

Хтось залишив дівку, а хтось рідну неньку.

Приспів:

4. Лишив рідну неньку, лишив сестру й брата,

Пішов до Канади свій вік коротати.

Приспів:

Також під час експедиції село Торговиця Городенківської ТГ Івано-Франківської області в серпні 2023 року, було зафіксовано нотний матеріал у записі Володимира Гродзінським, це основна мелодика танцю, що є найбільш поширеним на Західній Україні (Заставний, 21.09.2023). Сьогодні більшість весільних аматорських музикантів користуються саме цим нотним матеріалом.

7 вересня 2018 року в місті Тисмениця відбулось дійство, як відображало популярність цього народного танцю, вперше за багато років в центрі міста всі представники етнічної групи Покуття масово виконали танець «Канада», а це понад 700 учасниками аматорського мистецтва покутського краю, до яких долучилися усі охочі гості та глядачі фестивалю «Покутські витоки». Танець виконувався під супровід живого оркестру та хору.

У спогадах про танець «Канаду» на Коломийщині від Дани Петрівни Демків – заслуженої працівниці культури України, української балетмейстерки, етнографині, керівниці ансамблю танцю «Покуття», почесної громадянки міста Коломиї: «Формуючи репертуар ансамблю «Покуття», я займалася активним пошуком етнічних народних танців, проводивши творчі експедиції селами Івано-Франківщини, знаходила та записувала унікальний матеріал народної музики, елементів костюму й танцювальної лексики. У черговій своїй експедиції, старожили одного з сіл сказали, що десь в Коломийському районі, як йти у село П'ядики за вокзалом, та в місті Коломия, десь за мостом, то там є танець «Канада», але на той час я не надала великого значення цьому, тому що: це не був номер, притаманний безпосередньо якомусь селу, адже знала, що це відносно новий загальновідомий танець, що танцювався усюди. На початку його танцювали люди, що приїжджали з Канади – це було щось на кшталт стрибків, польки, фокстроту по колу. Старші люди мені жартома згадували про цей танець... Можливо, я не права, але я так сприйняла його як сатиричний номер, який люди танцювали зі сміхом, а для мене це було те саме, що чоловічий покутський танець «Сербин», коли танцювали українські заробітчани з Сербії, переважно на весіллі гуртом чоловіки, що разом були закордоном, здружилися, ставали і танцювали, оце на подобі і танець «Канада»» (Заставний, 21.09.2023).

Спогад про танець «Канада» на Опіллі уродженки села Лани Галицького району Івано-Франківської області, завідувачки відділу нематеріальної культурної спадщини Навчально-методичного центру культури та туризму Прикарпаття Стефанії Капустинської: «Танець «Канада» у нашому Галицькому краї побутує ще з XIX століття, тоді коли багато чоловіків шукаючи кращу долю аби заробити собі багато долярів і за них купити багато моргів поля, виїжджали за океан. Це була велика трагедія для родини, тому що годувальник їхав у світі й невідомо як там буде, а в дома лишалися діти й дружина. З одного боку тішилися, що щось заробить, а з іншого були переживання про розлуку з коханим чоловіком та батьком.

Наш народ є дуже творчим і талановитим, кожна пісня, кожна історія – то є людська доля. І якраз така доля емігранта оспівується у цьому відомому танці, який побутує на нашій землі протягом двох століть.

Я пригадую ще коли була дівчиною, то дуже любила, коли на весіллі грали танець «Канада» – це надзвичайно було цікаво споглядати за колоритним виконанням як і музикантів, так і самих учасників танцю.

І то було так – йшов вальс, йшла полька, йшла коломийка або танець «Канада». І до тепер пам'ятаю, коли парубоцтво, чи чоловіки поважного віку, чи газди казали: «музики заграйте Канада». Всі пішли в рух, основні кроки були всім відомі, а там вже як виходило. Але «Канада» це не тільки рухи чи музика – тут ще присутній притаманний спів тексту:

*«До Канади іду доляри рахую,
де ми ніч нападе там і переночую,
гей раз Канада, гей два Канада».*
І потім музиканти співають заспів:
*«Ой Канадо, Канадочко, яка ти зрадлива,
не одного чоловіка з жінкою розлучила.
Гей раз Канада, гей два Канада».*

І воно так йшло по колу з цікавими притуляннями. Чоловіки були одягнуті у вишиваних сорочках, в чорних райтках і в боксових чорних чоботах. Так це я запам'ятала, особливо в селі на перший вечір весілля, коли старші жінки плели саламона, а старші чоловіки забавлялися і потім разом танцювали «Канаду», пам'ятаю як вони клали руку за плече і дуже гонорово рухалися. І цими великими чоботами вистукували на «гей раз Канада, гей два Канада». І дуже тішуся, що по сьогодні цей танець є на наших весіллях» (Заставний, 21.09.2023).

На Опіллі танець «Канада» завжди передував весільному комедійному танцю-грі «Макогін». Після танцю «Канада», коли вже були сформовані пари, то відразу без змін пар продовжувалась танцювальна програма або йшов танець «Голубка», де старший музикант давав завдання або танець з інтимним підтекстом «Макогін», в якому ревізитом використовувався звичайний кухонний макогін. Починалося все з того, що хлопці та дівчата або чоловіки й жінки ставали по обидві сторони танцювального майданчика – хлопці з права, а дівчата з ліва, і завдання було перенести через весь зал макогін та передати партнеру, але не торкаючись кистями рук, можна була залучати всі частини тіла, і ніякому разі не брати макогін руками. В основному тримали макогін між шиєю та плечами, або між ногами, чи між корпусом та передпліччям. В кого ж виконавців макогін падав, або хто порушував правила, з того музиканти знімали якийсь елемент одягу. виконувати танцювальну гру «Макогін» могли дуже довго.

На території Бойківщині також був поширений танець «Канада», який притаманний західним регіонам, зокрема Прикарпаттю. Він безпосередньо пов'язаний з першими українськими емігрантами до Канади. Історія походження цього танцю на Бойківщині бере свій початок ще безпосередньо від міст Канади, де кожної недільної служби

в українській церкві зустрічалася переселенці з України. Після Служби Божої вони продовжували спілкування, ігри, частування, і в доброму гуморі народжувалися перші мелодії, наспіви та рухи, де сатирично оспівувалася доля життя далеко за межами рідного краю. Згодом, коли вони поверталися в Україну, також виконували ці танці та пісні, навчаючи односельчан в Україні, щоб представитися та показати з гордістю свій вже інший статус.

Цікавою особливістю саме бойківського танцю «Канади» є шаліянова хустка – невіддільний елемент українського костюма. На Західну Україну ці барвисті тканини передавалися із-за кордону та набули тут великої популярності. Цікава традиція, яка найбільше збереглась на Бойківщині – це коли дівчата зверху надягали підтички, спереду плахту або просто спідницю, а ззаду в'язали американську (шаліянову) хустку, і чим більше хусток, тим багатша дівчина. Тому нерідко на весіллі можна було зустріти молодих дівчат зі зав'язаним на поясі шаліяновими хустками. Згодом це стало народною традицією та дотичним елементом танцю «Канада» (Заставний, 25.09.2023).

Існує ще один цей варіант тексту танцю «Канада». Записно від весільного музиканта с. Бовшів, Галицького району Олега Мацьківа. Він свого часу вивчив його від старших весільних музикантів: Богдана Димичишина (м. Бурштин) та Василя Горбуня (с. Кінашів, Галицького району). А основою для цих текстів часто ставали сороміцькі галицькі пісні, які згодом адаптували під текст до танцю «Канада»:

*«Ой червоні чобітки спіднички вузьенькі
Ви дівчата танцюйте – поки молоденькі.
Бум-дзень Канада
Гей-гон Канада
Весело гуляйте
Файно хлопці грайте
Танцювали польку з гудзом
Притиснули дівку пузом
А музики добре грали
Всіх до танцю закликали
А музика не стає,
Скрипка грає, бубон б'є.
Вальса раз, польки два
Закрутилась голова
Дайте байду хліба, кільки мармуляди.
Прощавайте хлопці, їду до Канади. / 2 р.
Гон-стоп Канада, старих баб не надо,
Молодих давайте, а ви, хлопці, грайте,
Гон-стоп, Канада, нам рублів не надо,
Доляри давайте, а ви хлопці грайте.
По Канаді ходжу доляри рахую
А де ніч застане там і заночую. / 2 р.
Гон-стоп Канада, старих баб не надо,*

Молодих давайте, а ви, хлопці, грайте,
 Гоп-стоп, Європа, баба хоче хлопа,
 Молода холера хоче кавалера.
 Приїхав до стрийка, стрийко вмер в суботу,
 Лишив стрийні хату, а мені Тойоту.
 Гоп-стоп Канада, старих баб не надо,
 Молодих давайте, а ви, хлопці, грайте,
 Гоп-стоп, Канада, нам рублів не надо,
 Доляри давайте а ви хлопці грайте.
 Мене кличуть Роман, а тебе Орися
 Нарешті в Канаді ми з тобов зійшлися.
 Гоп-стоп, Орися, файно притулися
 Я тебе забавлю, а потім – ай лав ю.
 По Канаді ходжу, доляри рахую,
 Де ми ніч застане, в тої заночую.
 Хочу вам сказати, що багато нині
 Є також канадців і на Україні.
 Щось таке варгате попало ми в очі,
 Ледь чи слово скажу, воно ся регоче.
 Не хочу я, свате, файну старостиню,
 Пошукай ми дівку, я си ту оженю.
 Мама має гроші, а тато доляри,
 Тато купив мамі чорні окуляри.
 Мама має люльку, тато папіроса,
 Стулились до купи, – вийшла донька боса.
 Тато має шкварки, мама їх засмажить,
 Ляжуть під перину, – вже синок вилазить.
 Мати має міну, тато ма гармату,
 Полягали спати, підірвали хату. / 2 р.
 Тато ма гармату, мати має міну
 Полягали спати дуплять по Берліну. / 2 р.
 Столік, за століком, за століком столік.
 А за тим століком сидить алкогольік. / 2 р.
 ТрАмвай за трамваєм
 За трамваєм трАмвай
 А за тим трамваєм баба з помпугаєм
 Сиділа під виходком
 Клепала гУмно млотком
 А гумно то є гумно клепалосі нерувно
 Сиділа під кактУсом
 Дрочиласі з тигрусом
 А тигри то є тигрис
 Кавалок вигриз
 Возьму торбу сала, кільо мармелади, –
 Бувайте здорові, іду до Канади

Гоп-стоп Канада, старих нам – не нада.
 Молодих давайте, а, ви, хлопці, грайте.
 Гоп-стоп Європа баба хоче хлопа,
 А стара холера хоче кавалера» (Заставний,
 02.10.2023).

Висновок. Фольклорний танець «Канада», що виник на зламі ХІХ та ХХ століть, передумовою його виникнення були суспільно-історичних подій в Західній Україні пов'язані з еміграцією українців до Канади. Нами зафіксовано та систематизовано зібраний матеріал від мешканців громад, музикантів, хореографів, знавців народного мистецтва, польових досліджень проведених на Прикарпатті в населених пунктах с. Бовшів Бурштинської ТГ, смт. Солотвино Виготської ТГ, м. Тисмениця Тисменицької ТГ, м. Коломия Коломийської ТГ, с. Лани Дубівецької ТГ, м. Городенка та с. Торговиця Городенківська ТГ Івано-Франківської області в термін серпень – вересень 2023 року. Зібраний та проаналізований матеріал засвідчує, що танець «Канада» був поширеним на цих територіях, відповідно до етнічної групи мав певні особливості що вказано в тексті. Із зафіксованих польових досліджень з виникнення та розповсюдження фольклорного танцю «Канада», окреслені етнічні особливості виконання в танцю «Канада», а саме: різновиди тексту пісень, відмінності у танцювальній лексиці відповідно до населеного пункту та етнічної групи, елементи побутового одягу, що використовували підчас виконання.

Відтак, проведено системний аналіз наукових джерел з визначення історико-політичних подій, що стали причино-наслідковим чинником виникнення танцю «Канада», пошукова робота, спостереження, польові дослідження та спілкування з носіями й свідками виконання фольклорного танцю «Канада». Нами вперше висвітлено характеристику фольклорного танцю «Канада», його історія виникнення, етнічні особливості виконання. Досліджено багато зразків фольклорної народної творчості та доведено, що фольклорний танець як вид створення професійного мистецтва і генератора нових можливостей в галузі культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боровик М. Століття українського поселення в Канаді (1891–1991). Монреаль, 1991. 470 с.
2. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю: 5-те видання, доповнене. Київ : Музична Україна, 1990. 150 с.
3. Герасимчук Р. Народні танці українських Карпат. Книга 1. Гуцульські танці. Львів : Національна академія наук України. Інститут народознавства, 2008. 608 с.
4. Герасимчук Р. Народні танці українських Карпат. Книга 2. Бойківські і лемківські танці. Львів : Національна академія наук України. Інститут народознавства, 2008. 318 с.
5. Демків Д. Ярослав Чуперчук: феномен гуцульської хореографії: Нарис, Спогади, Фотоматеріали. Коломия : Вік, 2001. 168 с.

6. Заставний О. Інтерв'ю із Заслуженою працівницею культури України, українською балетмейстеркою, етнографинею, керівницею всесвітньовідомого ансамблю танцю «Покуття», почесною громадянкою міста Коломиї Даною Демків (інтерв'ю проведено з телефонної розмови). Тема: «Спогади про танець «Канада». Запис здійснено 21.09.2023 р.
7. Заставний О. Інтерв'ю із завідувачкою відділом нематеріальної культурної спадщини Навчально-методичного Центру культури та туризму Прикарпаття Стефанією Капустинською (інтерв'ю проведено в Центрі культури і туризму Прикарпаття). Тема: «Спогади про танець Канада». Запис здійснено 21.09.2023 р.
8. Заставний О. Інтерв'ю з методисткою базового Будинку культури Солотвинської ТГ, спеціалістки з народної хореографії Оксаною Климівич (інтерв'ю проведено у відеозаписі). Тема: «Спогади про танець «Канада» на Бойківщині». Запис здійснено 25.09.2023 р.
9. Заставний О. Інтерв'ю із Директором центру культур і мистецтв Городенківської міської ради, Заслуженим працівником культури України Романом Осадчуком. Тема: «Танець «Канада» на Городенківщині». Запис здійснено 21.09.2023 р.
10. Заставний О. Інтерв'ю із вчителем музичного мистецтва у ліцеї села Бовшів, весільним музикантом Олегом Мацьківим. Тема: «Спогади про танець Канада на весіллях». Запис здійснено 02.10.2023 р.
11. Плахотнюк О. Етносвітогляд фольклорного танцю в мистецькому просторі сучасності. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 35. Том 5. С. 4–8. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-1>

REFERENCES

1. Borovyk, M. (1991). *Stolittia ukrainskoho poselennya v Kanadi (1891–1991)* [A century of Ukrainian settlement in Canada (1891–1991)]. Montreal. 470 p. [in Ukrainian].
2. Verkhovynets, V. (1990). *Teoriia ukrainskoho narodnoho tantsiu: 5-te vydannia, dopovnene* [Theory of Ukrainian folk dance: the fifth edition, supplemented]. Kyiv : Muzychna Ukraina. 150 p. [in Ukrainian].
3. Herasymchuk, R. (2008). *Narodni tantsi ukrainskykh Karpat. Knyha 1. Hutsulski tantsi* [Folk dances of the Ukrainian Carpathians. Book 1. Hutsul dances]. Lviv: Natsionalna akademiia nauk Ukrainy. Instytut narodoznavstva. Lviv: National Academy of Sciences of Ukraine. Institute of Ethnology. 608 p. [in Ukrainian].
4. Herasymchuk, R. (2008). *Narodni tantsi ukrainskykh Karpat. Knyha 2. Boikivski i lemkiivski tantsi* [Folk dances of the Ukrainian Carpathians. Book 2. Boiky and Lemky dances] Lviv: Natsionalna akademiia nauk Ukrainy. Instytut narodoznavstva. Lviv : National Academy of Sciences of Ukraine. Institute of Ethnology. 318 p. [in Ukrainian].
5. Demkiv, D. (2001). *Yaroslav Chuperchuk: fenomen hutsulskoi khoreohrafii: Narys, Spohady, Fotomaterialy* [Yaroslav Chuperchuk: the phenomenon of Hutsul choreography: Essay, Memories, Photo materials]. Kolomyia : Vik. 168 p. [in Ukrainian].
6. Zastavnyi, O. (2023). *Interviu iz Zasluzhenoiu pratsivnitseiui kultury Ukrainy, ukrainskoiu baletmeisterkoiu, etnohrafyneiu, kerivnytseiui vsesvitniovidomoho ansambliu tantsiu «Pokuttia», pocheshnoiui hromadiankoiui mista Kolomyi Danoiui Demkiv (interviu provedeno z telefonnoi rozmovy). Tema: «Spohady pro tanets Kanada»* [Interview with Dana Demkiv, the Honored Worker of Culture of Ukraine, Ukrainian ballet master, ethnographer, head of the world-famous dance ensemble «Pokuttia», honorary citizen of the city of Kolomyia (interview conducted over the phone). Topic: «Memories of dance Canada»]. Zapys zdiisneno 21.09.2023. [in Ukrainian].
7. Zastavnyi, O. (2023). *Interviu iz zaviduvachkoiui viddilom nematerialnoi kulturnoi spadshchyny Navchalno-metodychnoho Tsentru kultury ta turyzmu Prykarpattia Stefaniieiui Kapustynskoiui (interviu provedeno v Tsentri kultury i turyzmu Prykarpattia). Tema: «Spohady pro tanets Kanada»* [Interview with Stefania Kapustynska, the head of the department of intangibles cultural heritage of the Educational and Methodological Center of Culture and Tourism of the Precarpathian region by (interview conducted at the Center of Culture and Tourism of the Precarpathian region). Topic: «Memories of the Canada dance»]. Zapys zdiisneno 21.09.2023. [in Ukrainian].
8. Zastavnyi, O. (2023). *Interviu z metodystkoiui bazovoho Budyunku kultury Solotvynskoi T.H., spetsialistkoiui z narodnoi khoreohrafii Oksanoiui Klymovych (interviu provedeno u videozapysi). Tema: «Spohady pro tanets 'Kanada' na Boikivshchyni»* [Interview with Oksana Klymovych, a methodologist of the basic House of Culture of the Solotvyno region, a specialist in folk choreography (the interview was conducted in a video recording). Topic: «Memories of the Canada dance in Boiky ethnic region»]. Zapys zdiisneno 25.09.2023. [in Ukrainian].
9. Zastavnyi, O. (2023). *Interviu iz Dyrektorom tsentru kultur i mystetstv Horodenkivskoi miskoi rady, Zasluzhenym pratsivnykom kultury Ukrainy Romanom Osadchukom. Tema: «Tanets Kanada na Horodenkivshchyni»* [Interview with Roman Osadchuk, the Director of the Culture and Arts Center of Horodenka City Council, Honored Worker of Culture of Ukraine. Topic: «Canada Dance in Horodenka Region»]. Zapys zdiisneno 21.09.2023. [in Ukrainian].
10. Zastavnyi, O. (2023). *Interviu iz vchytelom muzychnoho mystetstva u litseii sela Bovshiv, vesilnym muzykantom Olehom Matskivym. Tema: «Spohady pro tanets Kanada na vesilliah»* [Interview with Oleg Matskiv, the teacher of musical art at Bovshiv village lyceum, wedding musician. Topic: «Memories of Canada dance at weddings»]. Zapys zdiisneno 02.10.2023. [in Ukrainian].
11. Plakhotniuk, O. (2021) *Etnosvitohliad folklorneho tantsiu v mystetskomu prostori suchasnosti* [Ethnoview of folk dance in the artistic space of modernity]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molydykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka* / [red.-uporiad. M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomria]. Drohobych : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2021. Vyp. 35. Tom 5. Pp. 4–8. [in Ukrainian].